

راهنمای گام به گام

دروس دوازدهم (رشته علوم انسانی)

www.montashera.ir

شامل:

- پاسخ کامل سؤالات کتاب درسی
- نمونه سؤالات امتحانی با پاسخ تشریحی

مؤلفان: گروه مؤلفان منتشران

مشق

دوازدهم

رشته علوم انسانی

مؤلف

عنوان درس

مهدی کاردان
کیان کیانی دوست

تاریخ (۳)

مهدی کاردان
لیلا صفادل

فلسفه

حسین حسینی بیدختی

علوم و فنون ادبی (۳)

رضا عابدی

ریاضی و آمار (۳)

مجید نوری

عربی (۳)

لطیف اسکندری

دین و زندگی (۳)

مهدی کاردان
لیلا صفادل

جامعه‌شناسی (۳)

مؤلف

عنوان درس

مجید ولایی
سپیده عرب

انگلیسی (۳)

مجید ولایی
سپیده عرب

کتاب کار
انگلیسی (۳)

حسین حسینی بیدختی

فارسی (۳)

مهدی ابراهیم خانی

نگارش (۳)

لیلا صفادل

سلامت و بهداشت

مهدی کاردان
کیان کیانی دوست

تحلیل فرهنگی

ابوالقاسم کاظم‌زاده
کیان کیانی دوست

جغرافیا (۳)

فهرست مطالب راهنمای گام به گام دروس دوازدهم رشته علوم انسانی

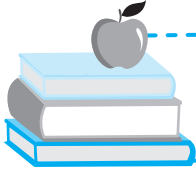
عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
درس ۱۸.....	۲۲۳	انگلیسی (۳)	
نگارش (۳)		درس ۱.....	۹
درس ۱.....	۲۲۷	درس ۲.....	۴۲
درس ۲.....	۲۳۳	درس ۳.....	۷۶
درس ۳.....	۲۳۶	انگلیسی (کتاب کار)	
درس ۴.....	۲۴۱	درس ۱.....	۱۱۲
درس ۵.....	۲۴۷	درس ۲.....	۱۱۸
درس ۶.....	۲۵۵	درس ۳.....	۱۲۶
سلامت و بهداشت		فارسی (۳)	
درس ۱.....	۲۵۹	فصل اول	
درس ۲.....	۲۶۱	درس ۱.....	۱۳۶
درس ۳.....	۲۶۳	درس ۲.....	۱۴۴
درس ۴.....	۲۷۳	فصل دوم	
درس ۵.....	۲۷۶	درس ۳.....	۱۵۰
درس ۶.....	۲۷۹	درس ۵.....	۱۵۴
درس ۷.....	۲۹۰	فصل سوم	
درس ۸.....	۲۹۳	درس ۶.....	۱۵۸
درس ۹.....	۳۰۶	درس ۷.....	۱۶۳
درس ۱۰.....	۳۱۰	فصل چهارم	
درس ۱۱.....	۳۱۵	درس ۸.....	۱۶۷
درس ۱۲.....	۳۲۳	درس ۹.....	۱۷۳
درس ۱۳.....	۳۲۸	فصل پنجم	
درس ۱۴.....	۳۳۰	درس ۱۰.....	۱۸۱
تحلیل فرهنگی		درس ۱۱.....	۱۸۴
فصل اول		فصل ششم	
درس ۱.....	۳۳۴	درس ۱۲.....	۱۸۸
درس ۲.....	۳۳۷	درس ۱۳.....	۱۹۵
درس ۳.....	۳۴۰	فصل هفتم	
فصل دوم		درس ۱۴.....	۲۰۴
درس ۱.....	۳۴۳	درس ۱۶.....	۲۱۱
درس ۲.....	۳۴۷	فصل هشتم	
درس ۳.....	۳۵۱	درس ۱۷.....	۲۲۰

فهرست مطالب راهنمای گام به گام دروس دوازدهم رشته علوم انسانی

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
فصل ۴.....	۵۲۵	فصل سوم	
فصل ۵.....	۵۳۴	درس ۱.....	۳۵۶
فصل ۶.....	۵۳۸	درس ۲.....	۳۶۱
فصل ۷.....	۵۴۴	درس ۳.....	۳۶۶
فصل ۸.....	۵۴۶	فصل چهارم	
فصل ۹.....	۵۵۶	درس ۱.....	۳۷۰
فصل ۱۰.....	۵۵۸	درس ۲.....	۳۷۵
فصل ۱۱.....	۵۶۲	درس ۳.....	۳۷۹
فصل ۱۲.....	۵۶۵	جغرافیا (۳)	
فصل ۱۳.....	۵۶۹	درس ۱.....	۳۸۶
علوم و فنون ادبی (۳)		درس ۲.....	۳۹۳
فصل اول		درس ۳.....	۴۰۰
درس ۱.....	۵۷۱	درس ۴.....	۴۰۹
درس ۲.....	۵۷۲	درس ۵.....	۴۱۷
درس ۳.....	۵۷۷	درس ۶.....	۴۲۴
فصل دوم		تاریخ (۳)	
درس ۴.....	۵۸۴	درس ۱.....	۴۳۰
درس ۵.....	۵۸۵	درس ۲.....	۴۳۶
درس ۶.....	۵۸۹	درس ۳.....	۴۴۵
فصل سوم		درس ۴.....	۴۵۲
درس ۷.....	۵۹۴	درس ۵.....	۴۵۹
درس ۸.....	۵۹۷	درس ۶.....	۴۶۷
درس ۹.....	۶۰۰	درس ۷.....	۴۷۴
فصل چهارم		درس ۸.....	۴۷۹
درس ۱۰.....	۶۰۴	درس ۹.....	۴۹۰
درس ۱۱.....	۶۰۵	درس ۱۰.....	۴۹۵
درس ۱۲.....	۶۱۰	درس ۱۱.....	۵۰۲
ریاضی و آمار (۳)		درس ۱۲.....	۵۰۶
فصل اول		فلسفه	
درس ۱.....	۶۱۹	فصل ۱.....	۵۱۱
درس ۲.....	۶۳۰	فصل ۲.....	۵۱۸
درس ۳.....	۶۴۸	فصل ۳.....	۵۲۱

فهرست مطالب راهنمای گام به گام دروس دوازدهم رشته علوم انسانی

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
درس ۵.....	۸۳۶	فصل دوم	
درس ۶.....	۸۳۸	درس ۱.....	۶۶۷
درس ۷.....	۸۴۴	درس ۲.....	۶۸۱
درس ۸.....	۸۵۰	فصل سوم	
درس ۹.....	۸۵۳	درس ۱.....	۶۹۷
درس ۱۰.....	۸۵۸	درس ۲.....	۷۱۱
		درس ۳.....	۷۱۸
		عربی (۳)	
		درس ۱.....	۷۳۲
		درس ۲.....	۷۴۲
		درس ۳.....	۷۵۲
		درس ۴.....	۷۶۱
		درس ۵.....	۷۶۹
		دین و زندگی (۳)	
		درس ۱.....	۷۷۶
		درس ۲.....	۷۷۸
		درس ۳.....	۷۸۱
		درس ۴.....	۷۸۵
		درس ۵.....	۷۹۰
		درس ۶.....	۷۹۴
		درس ۷.....	۷۹۹
		درس ۸.....	۸۰۲
		درس ۹.....	۸۰۴
		درس ۱۰.....	۸۰۸
		درس ۱۱.....	۸۱۲
		درس ۱۲.....	۸۱۳
		درس ۱۳.....	۸۱۵
		جامعه‌شناسی (۳)	
		درس ۱.....	۸۱۹
		درس ۲.....	۸۲۲
		درس ۳.....	۸۲۸
		درس ۴.....	۸۳۲

Life is like riding a bicycle.

To keep your balance, you must keep moving.

درسنامه

ACTIVE AND PASSIVE

مجهول: به جمله‌ای گفته می‌شود که انجام دهنده کار در آن نامشخص باشد. بهترین راه تشخیص یک جمله مجهول از راه فعل است. a. اگر فعل جمله‌ای از دو قسمت «to be + p.p» تشکیل شده باشد، آن جمله مجهول است. افعال "to be" زمان حال فعل "to be" کلمات زیر هستند:

am / is / are	-	was / were	-	be	-	been	-	being
زمان حال فعل "to be"		زمان گذشته فعل "to be"		مصدر ساده		قسمت سوم فعل "to be"		شکل استمراری فعل "to be"

برای تبدیل جمله معلوم به مجهول از فرمول زیر استفاده می‌کنیم:

معلوم: مفعول + فعل اصلی + فعل کمکی + فاعل

مجهول: (فاعل + by) + قسمت سوم فعل اصلی (p.p) + (to be) + فعل کمکی + مفعول جمله معلوم

نکته: برای نوشتن شکل صحیح افعال to be در مجهول از فرمول‌های زیر استفاده می‌کنیم:

قانون اول:

فعل to be بعد از افعال کمکی have - has - had بصورت been می‌آید.

1. He had washed the car. → - The car had been washed by him.

ماشین بوسیله او شسته شده بود. → او ماشین را شسته بود.

قانون دوم: فعل to be بعد از افعال کمکی زیر به صورت be می‌آید.

will - would - can - could - shall - should - may - might - must - had to - have to - has to - am / is / are - going to - ought to.

2. He will wash the car. → - The car will be washed by him.

ماشین بوسیله او شسته خواهد شد. → او ماشین را خواهد شست.

قانون سوم: اگر فعل معلوم ing دار باشد در مجهول بجای فعل "to be" از "being" استفاده می‌شود.

3. He is washing the car. → - The car is being washed by him.

ماشین به وسیله او در حال شسته شدن است. → او در حال شستن ماشین است.

قانون چهارم: هرگاه فعل معلوم، حال ساده باشد در مجهول به جای فعل "to be" از "am / is / are" استفاده می‌کنیم.

4. He washes the car. → - The car is washed by him.

ماشین به وسیله او شسته می‌شود. → او ماشین را می‌شوید.

قانون پنجم: هرگاه فعل معلوم، گذشته باشد در مجهول به جای فعل "to be" از "were - was" استفاده می‌کنیم.

5. He washed the car. → - The car was washed by him.

ماشین بوسیله او شسته شد. → او ماشین را شست.

نکته: عبارت **فاعل + by** در آخر جمله نشان دهنده مجهول بودن آن می باشد.

TAG Questions

سؤالات ضمیمه‌ای یا سؤالی کوتاه:

سؤالی کوتاه - ضمیمه‌ای: سؤالات ضمیمه، سؤالات کوتاهی هستند که برای پرسش از تأیید مخاطب به انتهای جملات افزوده می‌شود. مفهوم سؤالی کوتاه در فارسی «مگر نه» یا «این طور نیست» می‌باشد. خصوصیات سؤالی کوتاه این است که هرگاه جمله خبری منفی باشد، سؤالی کوتاه مثبت می‌شود و اگر مثبت باشد، سؤالی کوتاه منفی می‌شود.

ضمیر فاعلی + فعل کمکی منفی + , + جمله خبری مثبت

ضمیر فاعلی + فعل کمکی مثبت + , + جمله خبری منفی

1. She is a doctor, isn't she?

او یک دکتر است، مگر نه؟

2. They can speak English, can't they?

آنها می‌توانند انگلیسی صحبت کنند، مگر نه؟

3. Ali didn't go to school, did he?

علی به مدرسه نرفت، مگر نه؟

نکته ۱: هرگاه در جمله خبری فعل کمکی نباشد، آن جمله یا زمان حال یا زمان گذشته است. اگر زمان گذشته باشد از **did** استفاده می‌کنیم و اگر زمان حال باشد از **do** یا **does** در صورت داشتن **-es** از **does** استفاده می‌کنیم و در غیر این صورت از **do**.

4. Mary works hard, doesn't she?

مری سخت کار می‌کند، مگر نه؟

5. They play football, don't they?

آنها فوتبال بازی می‌کنند، مگر نه؟

6. John bought a car, didn't he?

جان یک ماشین خرید، مگر نه؟

7. Tom cut the cake, didn't he?

تام کیک را برید، مگر نه؟

8. Her uncle never forgot his school days, did he? مگر نه؟
عمومی او هرگز روزهای مدرسه‌اش را فراموش نکرد، مگر نه؟

نکته ۲: اگر در جمله خبری فعلی باشد که زمان حال و گذشته آن یکسان باشد مثل **put - let - read - hit - cut** در این حالت، برای تشخیص زمان حال و گذشته دقت شود البته معمولاً در چنین مواردی فاعل جمله، سوم شخص مفرد - **(he - she)** می‌باشد که در زمان حال باید **(-s)** سوم شخص به فعل جمله اضافه شود اگر فعلی **s** سوم شخص نداشته باشد پس گذشته است.

نکته ۳: اگر در جمله خبری کلماتی مثل:

no-one - no one - nobody - nothing - few - little - rarely - seldom - never

باشند نشان دهنده منفی بودن جمله خبری بوده و عبارت سؤالی کوتاه باید به صورت مثبت بیاید.

نکته ۴: اگر در جمله خبری افعال کمکی **have to - has to - had to** باشد در عبارت سؤالی کوتاه در جایگاه فعل کمکی از **do - does - did** استفاده می‌کنیم. یعنی برای **"have to"** از **"do"** برای **"had to"** از **"does"** برای **"had to"** از **"did"**.

9. Tom has to wash the car, doesn't he?

تام مجبور است ماشین را بشوید، مگر نه؟

10. Mary had to get up early in the morning, didn't he?

مری مجبور بود صبح زود از خواب بیدار شود، مگر نه؟

11. The students have to listen carefully, don't they?

دانش‌آموزان مجبورند با دقت گوش کنند، مگر نه؟

B. Check which type of dictionary you use in the following situations.

بررسی کنید کدام نوع از فرهنگ لغت را شما در موقعیت‌های زیر استفاده می‌کنید.

Dictionary / Types Situation انواع فرهنگ لغت / موقعیت	An English Persian dictionary فرهنگ لغت انگلیسی - فارسی	A Persian English Dictionary فرهنگ لغت فارسی - انگلیسی	An English dictionary فرهنگ لغت انگلیسی
1. Translating an English poem برگرداندن یک شعر انگلیسی	✓		
2. Finding the meanings of 'quit' پیدا کردن معانی کلمه 'quit'	✓		
3. Searching for the word «ساختمان» in English جستجو برای کلمه «ساختمان» در انگلیسی		✓	
4. Looking up the adjective of 'destry' پیدا کردن شکل صفت کلمه 'destry'			✓
5. Looking up the Persian meaning of "actions speak louder than words" پیدا کردن معنی فارسی ضرب‌المثل "actions speak louder than words"	✓		

C. Check what types of information you cannot find in an English dictionary.

علامت بزنید چه نوع اطلاعاتی را شما در فرهنگ لغت انگلیسی نمی‌توانید پیدا کنید.

☐ English meaning	معنی انگلیسی
☒ Persian meaning	معنی فارسی
☐ pronunciation	تلفظ
☒ stories and poems	داستان و شعر
☐ word types (verb, noun, adjective, ect.)	انواع کلمه (فعل، اسم، صفت و غیره)
☐ synonyms and antonyms	مترادف و متضاد

CONVERSATION

recommend, suppose, elementary, intermediate, advanced,
پیشرفته متوسطه مقدماتی فکر کردن توصیه کردن
app, PC, smart phone
تلفن هوشمند کامپیوتر اپلیکیشن

Majid is going to choose a **suitable** dictionary for his English class. He is talking to his
مجید می‌خواهد یک فرهنگ لغت مناسب برای کلاس انگلیسی‌اش انتخاب کند.
هیز توو تاکنینگ ایز هی کلاس اینگلیش هیز فر دیک‌شیری سوت‌اِیل ! چوز توو گوینگ ایز مجید
اینگلیش

بررسی و گفتگو کنید

صفحه ۱۶ کتاب درسی

اگر فردی، لباس یا پیراهنی بپوشد که بر روی آن، تصویری از نمادهای ملی باشد، این نوع پوشش، چه پیامی از فرهنگ محسوس و فرهنگ غیرمحسوس را به دیگران منتقل می‌کند؟ اگر این لباس، حاوی تصاویری از نمادهای بیگانه باشد، دیگران، چه پیامی از آن دریافت خواهند کرد؟

پاسخ: فرهنگ غیرمحسوس، بدنه اصلی فرهنگ یک جامعه است. این بدنه، قدرت روحی و نیروی حیاتی یک ملت را مشخص می‌کند و تمام ابعاد تولیدات و مصنوعات زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها، ریشه در فرهنگ غیرمحسوس و ذهنی جامعه دارد. بنابراین فردی که لباس با نمادها و تصاویر ملی به تن می‌کند حاوی این پیام است که او باور عمیقی به فرهنگ غیرمحسوس خود دارد و به همین جهت آن را در نمادهای محسوس متجلی می‌کند. اما در ارتباط با فرد دوم این مفهوم معنای عکس دارد یعنی او به مفاهیم غیرمحسوس خود باور ندارد و به عبارت بهتر دچار خود باختگی فرهنگی شده است و در واقع فرهنگ غیرمحسوس بیگانه در او تأثیر عمیق بر جای نهاده است به همین جهت پیراهن او حاوی عکس‌ها و نمادهای محسوس بیگانه است و در واقع دچار از خود بیگانگی شده است و علت این امر را باید در علل و عوامل درونی یا به کاستی‌ها و بن‌بست‌هایی که در هویت خود فرهنگ وجود دارد جست و جو نمود یا به دلیل ابداعات و نوآوری‌های مثبت و منفی افرادی که در درون آن فرهنگ و تمدن «بیگانه» قرار دارند. مربوط می‌شود.

سؤال متن

صفحه ۱۷ کتاب درسی

موضوعات زیر را از منظر سطوح و ابعاد فرهنگ، بررسی کرده و درباره آنها در کلاس گفتگو کنید:

♦ آیا در محل سکونت شما بناهای قدیمی وجود دارد؟ چرا سبک معماری و نحوه ساخت و ساز خانه‌های مسکونی امروز با گذشته متفاوت است؟

پاسخ: بله، به علت ارتباطات وسیع میان کشور ما با سایر کشورها و نیز الگوگیری از ساخت و ساز کشورهای دیگر، به مرور زمان ساخت و ساز سنتی در کشور کاهش یافته و به تقلید از کشورهای غربی و نیز افزایش جمعیت و سایر تحولات، ساختمان‌ها به سبک امروزی (آپارتمان) ساخته شده، یا در نوع اسکلت‌بندی و نما تغییرات گسترده‌ای در آنها صورت گرفته است.

♦ دو ژاپنی چگونه به هم احترام می‌گذارند؟ چرا روش آنها با روش احترام گذاشتن ما به یکدیگر، متفاوت است؟

پاسخ: آنها به یکدیگر تعظیم می‌کنند. به علت تفاوت فرهنگی که میان ما و ژاپنی‌ها وجود دارد، نوع احترام گذاشتن ما با آنها متفاوت می‌باشد.

برای شناخت فرهنگ و تحلیل فرهنگی

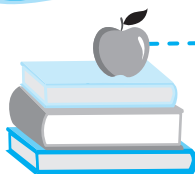
درس ۹۰

درسنامه

۱- هر انسانی به عنوان یک کشتگر اجتماعی، تحت تأثیر فرهنگ و جهان‌های فرهنگی قرار دارد و بر اساس باورها و ارزش‌های فرهنگی، کنش فردی و اجتماعی انجام می‌دهد.

- ۲- ما باید فرهنگ را بشناسیم و توانایی تجزیه و تحلیل فرهنگی را بدست آوریم. چون
- شخصیت و هویت ما در جهان فرهنگی شکل می گیرد.
 - ما از فرهنگ اثر می پذیریم و بر آن اثر می گذاریم.
 - از آغاز تولد تا لحظه مرگ در جهان های فرهنگی متعدد زندگی می کنیم.
 - با هزاران نماد و نشانه فرهنگی روبه رو هستیم.
 - در تمام تصمیمات خود با فرهنگ و پدیده های فرهنگی سر و کار داریم.
- ۳- دلایل ضرورت و اهمیت شناخت فرهنگ و تحلیل فرهنگی عبارتند از:

- ۱) فرهنگ، و جامعه پذیری
 - ۲) فرهنگ و هدفمندی در زندگی
 - ۳) فرهنگ و پویایی حیات اجتماعی
 - ۴) فرهنگ و وحدت ملی
 - ۵) فرهنگ و گسترش جهان های اجتماعی
 - ۶) فرهنگ و آینده بشر
- ۴- هنگامی که نوزاد انسان به دنیا می آید، رفتارهای طبیعی و زیستی از خود بروز می دهد؛ اما به مرور زمان، تحت تأثیر فرهنگ خانواده و بر اساس فطرت خدادادی، آگاهی ها، مهارت ها و باورهای او شکل می گیرد و رفتارها و کنش هایی در سطح بالاتر از خود نشان می دهد.
- ۵- مهم ترین نمود فرهنگ پذیری، زبان آموزی و ادای کلمات و واژگان است که عمدتاً از فرهنگ خانواده و زبان و رفتار پدر و مادر، به صورت مستقیم و غیرمستقیم فرا گرفته می شود.
- ۶- حواس ← شناسایی و ادراک جهان اطراف ← رشد و گسترش توانایی زبانی ← رشد اندیشه
- ۷- فرهنگ، ابتدا بیرون از وجود کودک، و در وجود دیگران، نمادها، جهان اجتماعی و فرهنگی، موجود است و در تعامل کودک با دیگران، به درون وی، راه یافته و باعث **درونی شدن فرهنگ** می شود.
- ۸- فرهنگ از طریق **یادگیری و درونی شدن، استمرار** می یابد.
- ۹- افراد، با عین شدن فرهنگ با استعدادهای ذاتی شان، به **بسط و گسترش فرهنگ** پرداخته و بر آن، تأثیر می گذارند.
- ۱۰- ارتباطات اجتماعی در بستر فرهنگ و توسط آن اتفاق می افتد.
- ۱۱- نحوه تعامل ما با دیگران را **فرهنگ**، مشخص می کند.
- ۱۲- تفاوت در رفتار و سبک زندگی، در فرهنگ های مختلف به خوبی مشهود است و بر ضرورت و اهمیت شناخت فرهنگ، تأکید دارد.
- ۱۳- هر یک از ما، تحت تأثیر فرهنگ و جهان های فرهنگی قرار داریم و بر اساس باورها و ارزش های فرهنگی خویش، کنش فردی و جمعی انجام می دهیم.
- ۱۴- باورها، نگرش ها و کنش های ما، تحت تأثیر فرهنگ خانواده، فرهنگ مدرسه و فرهنگ جهان اجتماعی است.
- ۱۵- جامعه پذیری که موجب پویایی جهان اجتماعی می شود، توسط فرهنگ و نهادهای فرهنگی، صورت می گیرد.
- ۱۶- معنای زندگی ما و انتخاب و ترجیح یک هدف بر اهداف دیگر، متأثر از باورها و ارزش های ماست.
- ۱۷- دستیابی به اهداف فردی و اجتماعی، نیازمند فراهم آوردن بستر فرهنگی مناسب آن هدف است.
- ۱۸- **نتیجه:** موفقیت در زندگی فردی و اجتماعی، نیازمند توجه به فرهنگ و شرایط فرهنگی جامعه است و شناخت آن برای تحقق اهداف، ضروری است.
- ۱۹- **تمام فعالیت ها و کنش های فردی و گروهی افراد،** از باورها و ارزش های فرهنگ جامعه، نشئت می گیرد.
- ۲۰- **حفظ و صیانت از حیات اجتماعی** ارتباط مستقیم با شناخت فرهنگ و عوامل و عناصر آن دارد.

کتاب را نخوانید که بخوابید،
کتاب را بخوانید که بیدار شوید.

تاریخ ادبیات قرن‌های دوازدهم و سیزدهم (دوره بازگشت و بیداری)

درس یکم

صفحه ۲۰ کتاب درسی

★★★★★

خودآزمایی

۱- دو تن از پیشگامان رمان‌نویسی قبل از مشروطه را نام ببرید و از هر کدام اثری بنویسید.

که پاسخ: (۱) محمدباقر میرزا خسروی با رمان «شمس و طغرا»

(۲) میرزا حسن‌خان بدیع با دو اثر «شمس‌الدین و قمر» و «داستان باستان»

۲- مهم‌ترین عوامل فرهنگی و اجتماعی مؤثر بر ادبیات عصر بیداری را بررسی کنید.

که پاسخ: (۱) تأثیر جنگ‌های نافرجام ایران و روس و توجه مردم به واقعیت‌ها و امکانات فنی دنیای جدید؛

(۲) کوشش‌های عباس‌میرزا، ولیعهد فتحعلی‌شاه در روی آوردن به دانش و فنون جدید؛

(۳) اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور برای تحصیل؛

(۴) رواج صنعت چاپ و روزنامه‌نویسی و ترجمه و نشر کتاب‌های غربی؛

(۵) تأسیس مدرسه دارالفنون و آموزش دانش‌های نوین به دست امیرکبیر.

۳- ویژگی‌های شعر هر یک از شاعران زیر را بنویسید:

که پاسخ: فرخی یزدی: (۱) شعر وی تحت تأثیر شاعران گذشته خصوصاً مسعود سعد و سعدی است.

(۲) شعر وی شعر آزادی‌خواهانه است.

عارف قزوینی:

(۱) ساده و دور از پیچدگی (۲) دارای مضامین وطن‌دوستی و ستیز با نادانی (۳) شعر وی دارای سوز و شور بود.

ایرج میرزا:

(۱) به کارگیری تعبیرات عامیانه در شعر (۲) آفریدن اشعار ساده و روان (۳) اشعار او دارای طنز و هجو و هزل است.

(۴) شعر وی دارای اندیشه‌های نوگرایانه است.

۴- شاخص‌ترین درون‌مایه‌های شعر فارسی در دوران بیداری را بیان کنید.

که پاسخ: ادبیات بیداری با ظهور مفاهیمی نو مثل: آزادی، وطن، قانون‌خواهی و مبارزه با استبداد و استعمار

شکل گرفت. همچنین در کنار این مفاهیم بحث از حقوق اجتماعی، برانگیختن احساسات ملی و میهنی، توجه به

فراگیری علوم جدید، پیکار با بیگانه و بیگانه‌خواهی، انتقاد از نابسامانی‌ها، نفی عقاید خرافاتی در جامعه و سخن از

حقوق زنان نیز در جایگاه بعدی قرار داشت.

۵- نثر فارسی در دوره بیداری چه تحولاتی یافت؟

پاسخ: در سال‌های انقلاب مشروطه در نثر فارسی دگرگونی‌هایی به وجود می‌آید که نثر را به سمت سادگی و بی‌پیرایگی سوق می‌دهد؛ از آن جمله می‌توان به رواج و گسترش روزنامه به عنوان رسانه، روی آوردن به ترجمه و ادبیات داستانی بر اثر ارتباط با ادبیات اروپا و تغییر مخاطبان نوشته‌ها اشاره کرد.

۶- چه عواملی در ایجاد نهضت بازگشت ادبی مؤثر بودند؟

پاسخ: در ایجاد نهضت بازگشت ادبی، عوامل زیر تأثیر داشتند:

۱) تاراج کتابخانه اصفهان که سبب شد تعدادی از کتاب‌های کتابخانه سلطنتی به دست مردم افتد و ارتباط مجدد اهل ذوق با ادب کهن برقرار شود؛ ۲) توجه به ادبیات در دربار قاجاریه و رونق بازار شعر و شاعری و مدح شاهان؛ ۳) تضعیف جامعه بر اثر شکست ایران از روسیه تزاری.

۷- در شعر دوره بیداری از نظر زبانی چه تحولاتی دیده می‌شود؟

پاسخ: در این دوره، ادبیات- به ویژه شعر- برای آنکه بتواند با توده مردم ارتباط برقرار کند، زبان محاوره را برگزید تا قابل فهم‌تر باشد و مفاهیم جدید را با زبانی ساده انتقال دهد. به این ترتیب، نهضت ساده‌نویسی همراه به نهضت آزادی‌خواهی شکل گرفت و نویسندگان و شاعران مظاهر استبداد و استعمار را نقد می‌کردند و برای بیان دیدگاه خود، زبان ادبی را برمی‌گزیدند. شعر از نظر آنان، بیان هنرمندانه واقعیات و وسیله‌ای برای بهبود زندگی بود که از طریق روزنامه‌ها و مطبوعات در اختیار مردم قرار می‌گرفت.

۸- توضیح دهید قائم‌مقام فراهانی در حوزه نثر فارسی چه جایگاهی دارد؟

پاسخ: از معروف‌ترین نویسندگان و سیاست‌مداران بزرگ این دوره است که علاوه بر خدمات و اقدامات بزرگ سیاسی، در ادبیات نیز بسیار مؤثر بود. قبل از وی، سبک نویسندگان فارسی با تکلف و تصنع همراه بود. او با تغییر سبک نگارش، تکلف را در نثر از بین برد و مسائل عصر را با کاربرد زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف، به سبک گلستان سعدی نوشت و موجب اقبال عامه به نثر گردید. عبارات کوتاه او نیز گاه موزون و مسجع‌اند. قائم‌مقام احیاکننده نثر فارسی است و «منشآت» مهم‌ترین اثر قائم‌مقام است.

پایه‌های آوایی ناهمساز

درس دوم

خودارزیابی

صفحه ۲۵ کتاب درسی

۱- با خوانش درست بیت‌ها و درک پایه‌های آوایی هر بیت، مشخص کنید که وزن کدام بیت همساز و کدام بیت ناهمساز است؟

الف) آب زیند راه را هین که نگار می‌رسد مزده دهید باغ را بوی بهار می‌رسد «مولوی»

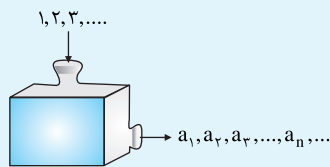
پاسخ: وزن بیت: ناهمساز

پایه‌های آوایی	آ ب ز نی	د ر ا ه را	هین ک نِ گا	ر می رِ سَد
وزن	مُ د دَ هی	د با غ را	بو ی بَ ها	ر می رِ سَد
نشانه‌های هجایی	-UU-	-U-U	-UU-	-U-U

درسنامه

دنباله:

اگر a تابعی از $\mathbb{N} \rightarrow \mathbb{R}$ باشد اعضای بُرد این تابع می‌تواند دنباله‌ای از اعداد را تولید کند که به ترتیب، جمله اول آن را $a(1)$ ، جمله دوم را $a(2)$ ، جمله سوم را $a(3)$ ، ... و جمله n ام را $a(n)$ در نظر می‌گیریم.

معمولاً جملات دنباله را به جای $a(n)$ با a_n نشان می‌دهند که آن را جمله n ام، جمله عمومی دنباله یا ضابطه دنباله می‌نامند.

a_n می‌تواند به دو صورت زیر بیان شود:

(الف) رابطه با جملات دیگر دنباله (رابطه بازگشتی)

(ب) رابطه‌ای بر حسب $n \in \mathbb{N}$ (ضابطه تابعی دنباله).

مثال: چهار جمله اول دنباله $(a_1 = 1)$ ؛ $a_{n+1} = 2a_n + 1$ را مشخص کرده و نمودار آن را رسم کنید. آیا می‌توانید برای a_n ، رابطه‌ای بر حسب n به دست آورید؟

کله پاسخ:

$$a_{n+1} = 2a_n + 1 \quad a_1 = 1$$

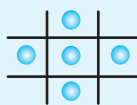
$$n = 1 \Rightarrow a_2 = 2a_1 + 1 = 2(1) + 1 = 3 = 2^2 - 1$$

$$n = 2 \Rightarrow a_3 = 2a_2 + 1 = 2(3) + 1 = 7 = 2^3 - 1$$

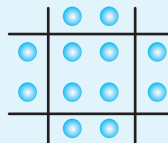
$$n = 3 \Rightarrow a_4 = 2a_3 + 1 = 2(7) + 1 = 15 = 2^4 - 1$$

با توجه به الگوی به دست آمده، می‌توان گفت که رابطه a_n و n به صورت $a_n = 2^n - 1$ است.

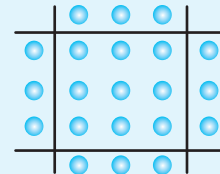
مثال: با توجه به الگوی زیر، تعداد دایره‌ها در شکل دهم را بیابید.

شکل (۱)

شکل (۲)

شکل (۳)

کله پاسخ:

$$\left. \begin{aligned} (1) \quad \text{تعداد دایره‌ها در شکل (۱)} &= 1^2 + 4(1) \\ (2) \quad \text{تعداد دایره‌ها در شکل (۲)} &= 2^2 + 4(2) \\ (3) \quad \text{تعداد دایره‌ها در شکل (۳)} &= 3^2 + 4(3) \end{aligned} \right\}$$

طبیعی الگوی به دست آمده \rightarrow تعداد دایره‌ها در شکل $(n) = n^2 + 4n$

$$(10) \quad \text{تعداد دایره‌ها در شکل (۱۰)} = 10^2 + 4(10) = 140$$

بنابراین:

مثال: در دنباله بازگشتی $a_{n+1} = (n+2)a_n$ ، نسبت جمله ششم به جمله دوم را بیابید.

$$a_{n+1} = (n+2)a_n \Rightarrow \frac{a_{n+1}}{a_n} = n+2$$

کله پاسخ:

$$n=1 \Rightarrow \frac{a_2}{a_1} = 1+2=3$$

$$n=2 \Rightarrow \frac{a_3}{a_2} = 2+2=4$$

$$n=3 \Rightarrow \frac{a_4}{a_3} = 3+2=5$$

$$n=4 \Rightarrow \frac{a_5}{a_4} = 4+2=6$$

$$n=5 \Rightarrow \frac{a_6}{a_5} = 5+2=7$$

$$\Rightarrow \frac{a_6}{a_1} = \frac{a_6}{a_5} \times \frac{a_5}{a_4} \times \frac{a_4}{a_3} \times \frac{a_3}{a_2} \times \frac{a_2}{a_1} = 7 \times 6 \times 5 \times 4 \Rightarrow \frac{a_6}{a_1} = 840$$

مثال: برای هر یک از دنباله‌های اعداد زیر، رابطه بازگشتی و ضابطه دنباله را به دست آورید.

(الف) $16, -8, 4, -2, \dots$

(ب) $-5, -2, 1, 4, \dots$

کله پاسخ: الف) هر جمله، از ضرب جمله قبل در عدد $(-\frac{1}{2})$ به دست می‌آید. بنابراین:

رابطه بازگشتی: $a_{n+1} = (-\frac{1}{2})a_n$ $a_1 = 16$

ضابطه دنباله: $a_n = 16 \times (-\frac{1}{2})^{n-1}$

(ب) هر جمله، با اضافه شدن عدد ثابت ۳ به جمله قبل به دست می‌آید. بنابراین:

رابطه بازگشتی: $a_{n+1} = a_n + 3$ $a_1 = -5$

ضابطه دنباله: $a_n = 3n - 8$

فعالیت

صفحه ۴۹ کتاب درسی

الف) یک چراغ راهنمایی و رانندگی از لحظه شروع به کار ۲۵ ثانیه سبز، ۵ ثانیه زرد و ۱۵ ثانیه قرمز است. مدل ریاضی مسئله را در ۴۵ ثانیه اول شروع به کار چراغ راهنمایی و رانندگی به کمک تابع بنویسید و نمودار آن را رسم کنید.

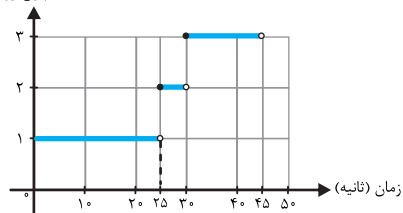
کله پاسخ:

$$f(t) = \begin{cases} 1 & 0 \leq t < 25 \\ 2 & 25 \leq t < 30 \\ 3 & 30 \leq t < 45 \end{cases}$$

$$D_f = \{t \in \mathbb{R} \mid 0 \leq t < 45\}$$

$$R_f = \{1, 2, 3\}$$

عدد چراغ روشن

﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِن لَّمْ يَكُنْ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ...﴾ آل عمران: ۱۵۹

پس به [برکت] رحمتی از سوی خدا با آنان نرمخو شدی، و اگر تندخو و سنگدل بودی، بی‌گمان از اطرافت پراکنده می‌شدند.

ثَلَاثُ قِصَصٍ قَصِيْرَةٍ (بِتَصْرُفٍ)

«سه داستان کوتاه» (با تصرّف)

۱. إِحْتِرَامُ الْأَطْفَالِ

■ ذاتِ یومٍ کانَ رَجُلٌ جالِساَ عِنْدَ رَسولِ اللَّهِ (ص). وَ بَعْدَ لَحْظَاتٍ جَاءَ ابْنُهُ وَ سَلَّمَ عَلَيَّ النَّبِيِّ (ص)؛ ثُمَّ رَاحَ نَحْوَ وَالِدِهِ، فَقَبَّلَهُ الْأَبُ وَ أَجْلَسَهُ عِنْدَهُ. فَرِحَ رَسولُ اللَّهِ (ص) مِنْ عَمَلِهِ. وَ بَعْدَ قَلِيلٍ جَاءَتْ بِنْتُهُ، وَ سَلَّمَتْ عَلَيَّ النَّبِيِّ (ص)؛ ثُمَّ رَاحَتْ نَحْوَ وَالِدِهَا. أَمَّا الْوَالِدُ فَلَمْ يُقْبَلْهَا وَ لَمْ يُجْلِسْهَا عِنْدَهُ. فَانْتَرَعَ رَسولُ اللَّهِ (ص) حِينَ رَأَاهُ لَمْ يُقْبَلْ إِلَّا ابْنَهُ، وَ قَالَ:

«لَمْ تُفَرِّقْ بَيْنَ أَطْفَالِكَ؟!»

نَدِمَ الرَّجُلُ وَ أَخَذَ يَدَ بِنْتِهِ وَ قَبَّلَهَا، وَ أَجْلَسَهَا عِنْدَهُ.

۱- احترام نهادن به کودکان

روزی مردی نزد رسول خدا (ص) نشسته بود. بعد از چند لحظه، پسرش آمد و به پیامبر (ص) سلام کرد، سپس به سوی پدرش رفت و پدر او را بوسید و کنار خود نشاند. رسول خدا (ص) از کار او خوشحال شد. اندکی بعد دخترش آمد و بر پیامبر (ص) سلام کرد، سپس به طرف پدرش رفت. اما پدر او را بوسید و او را کنار خود ننشاند. پس رسول خدا (ص) هنگامی که دید او فقط پسرش را بوسید، ناراحت شد و گفت: «چرا میان کودکان فرق می‌گذاری؟! مرد پشیمان شد و دست دخترش را گرفت و او را بوسید و او را نزد خود نشاند.

۲. الشَّيْمَاءُ بِنْتُ حَلِيمَةَ

■ كَانَتْ لِرَسولِ اللَّهِ (ص) أُخْتُ مِنَ الرِّضَاعَةِ اسْمُهَا الشَّيْمَاءُ.

كَانَتْ الشَّيْمَاءُ تَخْضُنُ النَّبِيَّ (ص) صَغِيرًا وَ تَلَاعِبُهُ وَ تَقُولُ:

يَا رَبَّنَا أَبَيْ لَنَا مُحَمَّدًا حَتَّى أَرَاهُ يَافِعًا وَ أَمْرَدًا

■ وَ كَانَ النَّبِيُّ (ص) شَدِيدَ التَّعَلُّقِ بِهَا فِي الطُّفُولَةِ؛ فَهَرَّتِ الْأَيَّامُ وَ فِي غَزْوَةِ حُنَيْنٍ فِي السَّنَةِ الثَّامِنَةِ بَعْدَ الْهَجْرَةِ وَقَعَتِ الشَّيْمَاءُ أُسِيرَةً بِيَدِ الْمُسْلِمِينَ؛ فَقَالَتْ لَهُمْ: «إِنِّي لَأُخْتُ النَّبِيِّ (ص) مِنَ الرِّضَاعَةِ...»؛ فَلَمْ يُصَدِّقُوا قَوْلَهَا، فَأَخَذُواهَا عِنْدَ رَسولِ اللَّهِ (ص)، فَعَرَفَهَا وَ أَكْرَمَهَا وَ بَسَطَ لَهَا رِدَاءَهُ؛ ثُمَّ أَجْلَسَهَا عَلَيْهِ، وَ حَيَّرَهَا بَيْنَ الْإِقَامَةِ مَعَهُ مُعَزَّرَةً أَوْ الْعُودَةِ إِلَى قَوْمِهَا سَالِمَةً رَاضِيَةً، فَاخْتَارَتِ الشَّيْمَاءُ قَوْمَهَا، فَأَعْتَنَتْهَا رَسولُ اللَّهِ (ص) وَ أَرْسَلَهَا إِلَى قَوْمِهَا بِإِعْزَازٍ.

۲- شیماء دختر حلیمه

رسول خدا (ص) خواهری رضاعی (همشیر) داشت که نام او شیماء بود. شیماء پیامبر خدا (ص) را در کوچکی به آغوش می‌گرفت و با او بازی می‌کرد و می‌گفت: خدایا محمد را برای ما نگهدار، تا او را نوجوانی خوب چهره و جوانی بلند بالا ببینم.

و پیامبر (ص) در کودکی به او وابسته بود؛ پس روزها گذشت و در غزوه حنین در سال هشتم بعد از هجرت، شیماء به دست